

Grip op de Regio

Sturing en controle op samenwerking in de Gooi en Vechtstreek

Bestuurlijke nota van de Rekenkamer Huizen

27 mei 2025

Voor behandeling in de gemeenteraad. Deze nota is ongewijzigd ten opzichte van de versie voor bestuurlijk wederhoor.

Inhoud

1.	Kernboodschap	2
2.	Inleiding	2
3.	Conclusies	3
4.	Aanbevelingen	5

1. Kernboodschap

De rekenkamer heeft een onderzoek uitgevoerd naar controle en sturing op regionale samenwerking in de Regio Gooi en Vechtstreek (hierna: de Regio). Hoe kan de Huizer gemeenteraad effectief en efficiënt grip op de Regio houden? De Regio speelt een belangrijke rol in de gemeente Huizen. Denk bijvoorbeeld aan de uitvoering van afval- en grondstoffeninzameling, GGD, jeugdgezondheidszorg, doelgroepenvervoer, enzovoort.

Op basis van de bevindingen concludeert de rekenkamer dat er veel goed gaat in de regionale samenwerking, met name in de controlerende taken m.b.t. regionaal belegde uitvoering. Maar de instrumenten om aan de voorkant meer grip op de regionale samenwerking te krijgen, worden nog niet altijd optimaal benut.

De Huizer raadsleden beschikken niet altijd (tijdig) over de gewenste informatie om te bepalen waar en hoe zij kaders kunnen stellen. En de afstemming met andere raden verloopt suboptimaal. Hierdoor worden ook kansen gemist om waar nodig en wenselijk gezamenlijk kaders te stellen.

De raad moet vroegtijdig betrokken worden door de Regio bij nieuw regionaal beleid, zodat de raad zicht heeft op mogelijke scenario's en risico's. Door in de eigen raad kaders te stellen en mee te geven aan de eigen portefeuillehouder kan de Huizer raad haar grip op de regionale samenwerking versterken.

2. Inleiding

De aanleiding voor dit onderzoek was het verzoek van raadsleden in de klankbordgroep van de rekenkamer waarin zij zich afvroegen hoe ze grip op de samenwerking in de Regio kunnen verbeteren. Het onderzoek heeft tot doel om inzicht te verschaffen in de uitvoering van de kaderstellende en de controlerende rol van de Huizer gemeenteraad met betrekking tot de Regio.

De centrale onderzoeksvraag was:

In hoeverre zijn raadsleden in staat om hun kaderstellende en hun controlerende taak in de besluitvormingsprocessen in de Regio doeltreffend en doelmatig uit te voeren?

Het onderzoek is uitgevoerd door onderzoekers van Twynstra Gudde. Naast documentstudie en interviews met bestuurders en ambtenaren uit Huizen en uit de regio-organisatie, zijn er twee raadsessies gehouden. De bevindingen zijn getoetst aan de hand van vooraf opgestelde normen en door de onderzoekers van Twynstra Gudde gerapporteerd in de nota van bevindingen.

De regio-organisatie is voor een belangrijk deel een uitvoeringsorganisatie. Ook wordt er nieuw regionaal beleid voorbereid middels de regionale samenwerkingsagenda (RSA). Het regiobestuur bestaat uit een algemeen bestuur (AB) en een dagelijks bestuur (DB) en portefeuillehoudersoverleg. Het mandaat voor de reguliere uitvoering is geregeld in de Gemeenschappelijke Regeling Gooi en Vechtstreek en voor nieuw beleid ontvangt de Regio mandaat van de raden van de deelnemende gemeenten. Ook de Huizer raad kan in het overleg met haar eigen college kaders meegeven en de uitvoering controleren. Beschikt de raad hiervoor over voldoende instrumenten? En worden deze mogelijkheden doeltreffend (effectief) en doelmatig (efficiënt) benut?

Eerder zijn er door werkgroepen onder leiding van burgemeester Nanning Mol aanbevelingen opgesteld om de regionale samenwerking te verbeteren. In dit onderzoek is ook nagegaan in hoeverre die aanbevelingen zijn opgevolgd en geïmplementeerd ter verbetering van de regionale samenwerking.

Met dit onderzoek velt de rekenkamer geen oordeel over de regionale samenwerking op zich of over politieke keuzes in de sturing daarop door de Huizer raad. Wel doet de rekenkamer aanbevelingen voor versterking van de kaderstelling en controle door de raad.

3. Conclusies

De benutting van sturingsinstrumenten is nog suboptimaal

Er is vanuit de Regio de afgelopen jaren zichtbaar geïnvesteerd in de betrokkenheid van de raden bij de regionale samenwerking in de Gooi- en Vechtstreek. Het instrumentarium is met zorg en met betrokkenheid vanuit de raden doorontwikkeld. Met behulp van de aanbevelingen van de commissie Mol zijn stappen gezet, zoals de introductie van de regionale samenwerkingsagenda (RSA) en startnotities.

Deze doorontwikkeling is zowel 'hard', ter verbetering van procedures, als 'zacht', om contact en ontmoeting te stimuleren. Hoewel er veel goed gaat in de Regio concluderen we dat de huidige inzet van instrumenten een wisselend effect heeft. Positief is dat de raad de Regiopodia benut om gemeente-overstijgende informatie op te halen en dat de raad de Regio actief stuurt via het indienen van zienswijzen. Ook neemt de raad het voortouw in de regio, door zich uit te spreken, bijvoorbeeld voor een toekomstige raadscommissie (regioraad).

Niet alle instrumenten worden op dit moment optimaal benut. Zo is het voor de raad op dit moment niet altijd duidelijk wat er van startnotities verwacht mag worden en bieden deze startnotities op dit moment nog te weinig beleidskeuzes of scenario's voor de raad.

De beschikbaarheid van informatie is soms laat en ongelijk beschikbaar voor de verschillende raden. De afstemming tussen de raden onderling is suboptimaal. Het Algemeen Bestuur van de Regio is te weinig zichtbaar in de Huizer raad om het regionale beleid te vertegenwoordigen.

En liggen er kansen om het goede gesprek met andere raadsleden en met het eigen college te verbeteren. De kaderstelling op en controle van de uitvoering van regionaal belegde taken loopt immers primair tussen de raad en het college. We concluderen dat in de reguliere lijn tussen de raad en het eigen college de grootste potentie zit om grip op en betrokkenheid bij de uitvoering door de Regio te versterken.

Vertrouwelijkheid van beleidsvoornemens, bijvoorbeeld rond grondtransacties blijkt regelmatig beperkend uit te werken op de informatie aan de raad. Vertrouwelijkheid zou nooit het informatierecht van raadsleden moeten inperken, noch de reden mogen zijn om informatie (te) laat beschikbaar te stellen.

Strategische kaderstelling en controle op uitvoering zijn twee verschillende takken van sport

De controle op regionale uitvoeringstaken vraagt om een andere betrokkenheid en werkwijze in vergelijking met de kaderstelling bij ontwikkeling van nieuw regionaal beleid. Vooral bij de strategische kaderstelling zoeken de raadsleden naar handvatten voor tijdige invloed.

Kaders voor strategische thema's

De regionale samenwerkingsagenda (RSA) is in 2022 geïntroduceerd als de agendatool waarin de regionale opgaven beschreven staan waarop de deelnemende gemeenten willen afstemmen en samenwerken. In het rekenkameronderzoek is de RSA als casus voor de kaderstellende rol van de raad onderzocht. Vooral aan de kant van de meer strategische kaderstelling en beleidsontwikkeling via de RSA zien we ongemak bij de raad. De huidige RSA is geen instrument om kaders te stellen of regionaal af te stemmen. De besluitvorming blijft tenslotte voorbehouden aan de individuele raden. De al door raden vastgestelde strategische kaders, zoals de Omgevingsvisie en de nota sociaal domein, zouden meer het uitgangspunt voor de Regio kunnen vormen voor het opstellen van de RSA.

Een meer bewuste sturing door de raad op basis van vigerende beleidsvisies en in samenspraak met het college, kan bijdragen aan het effectief kaderstellen op de strategische samenwerking. Daarbij kunnen ook via de startnotities vroegtijdig meerdere beleidskeuzes aan de raad worden voorgelegd. Die mogelijkheid wordt echter nog niet optimaal benut. De actieve informatieverstrekking door de Regio moet hiervoor

verbeterd worden, want de realiteit is dat kennis en capaciteit bij de regio-organisatie zit. De Gemeenschappelijke Regeling (Artikel 20) voorziet in informatierecht voor de raden ook in relatie tot het regiobestuur. Ook blijkt het voor raad, college én ambtelijke organisatie bij nieuwe beleidsontwikkeling onduidelijk tot waar het mandaat van de Regio strekt en hoe regionale besluitvorming op basis van zienswijzen verloopt.

Controle op uitvoeringstaken

De grondstoffen- en afvalstoffendienst (GAD) geeft uitvoering aan de gemeentelijke taak voor het inzamelen van huishoudelijk afval. De GAD is in dit onderzoek als casus voor de controlerende taak van de Huizer raad bij regionaal belegde uitvoeringstaken onderzocht. We constateren dat de raad deze uitvoering in de praktijk op gelijke wijze benadert als de uitvoering van taken door de eigen organisatie. De raad controleert vooral via de informatie vanuit de P&C-cyclus, zienswijzen hierop en aanvullende informatie zoals de GAD-meter. De door de Regio verstrekte verantwoordingsinformatie over de GAD biedt de raadsleden het comfort dat zij daarmee in staat zijn om de uitvoering en doelrealisatie goed te kunnen controleren. Toekomstige ontwikkelingen en risico's met betrekking tot regionaal belegde uitvoeringstaken blijven hierin echter buiten zicht door deze vooral terugkijkende werkwijze.

De uitvoering in het Sociaal Domein, die ook is onderzocht, is in vergelijking met de GAD anders en meer gefragmenteerd georganiseerd. Omdat Huizen opdrachtnemer is voor de uitvoering van het sociaal domein voor de BEL gemeenten, en opdrachtgever naar de Regio voor de GGD en jeugdzorg, is dit ook ambtelijk een complexe opgave met soms onduidelijke sturing en risico's. Het is voor de raad niet altijd duidelijk wie daarin wat te doen heeft, en waar sturing gewenst is. Deze complexiteit verdient aandacht bij de doorontwikkeling van de samenwerking in het sociaal domein.

Toekomstbestendige samenwerking vraagt om doorontwikkeling betrokkenheid van de raad

Breed wordt erkend dat de regionale samenwerking van groot belang is. Een goede afstemming tussen de verschillende raden op de verschillende regionale opgaven is daarom ook van groot belang. Zeker omdat de toekomstbestendigheid van de samenwerking onder druk kan komen te staan. Meermaals genoemde voorbeelden zijn het leggen van de toekomstige (regionale) ruimtelijke puzzel, de complexe samenwerking in het sociaal domein, de mogelijke schaalvergroting van gemeenten door herindelingen en de beperkte capaciteit die de gemeenten in de samenwerking in kunnen brengen. Dit vraagt om een doorontwikkeling van de samenwerking en van de betrokkenheid van de raad. De raad van Huizen heeft zelf een samenwerking in een raadscommissie voorgesteld, en houdt die optie ook open naar de toekomst.

De workload van de raadsleden brengt met zich mee dat niet alle raadsleden zich volledig op de regionale samenwerking kunnen richten. In de praktijk zijn een beperkt aantal raadsleden structureel betrokken. Vooruitlopend op een raadscommissie zou de workload beter verdeeld kunnen worden. Via de lijn van raadsrapporteurs kunnen bijvoorbeeld ook amendementen regionaal worden ingebracht.

We stellen vast dat de raad het instrumentarium voor het kaderstellen aan en controleren van de Regio nog niet altijd ten volle benut. In de Nota van bevindingen is een scala aan mogelijke instrumenten benoemd. Deze zijn soms tijdsintensief of vragen meer capaciteit, zoals het aanstellen van een regiogriffier. De rekenkamer ziet evenwel een aantal concrete mogelijkheden die de raad zou kunnen aangrijpen. Structurele afstemming van de overlegstructuur tussen de verschillende raden lukt nog niet, maar bij incidentele belangwekkende onderwerpen en besluitvorming is deze afstemming wel relevant.

4. Aanbevelingen

A. Aanbevelingen aan de raad

1. **Maak beter gebruik van beschikbare instrumenten:**
 - a. Zet de RSA in als **strategische agendatool** waarin lokale en regionale ambities verwoord zijn en laat ook **nieuwe onderwerpen agenderen** in de RSA.
 - b. Laat aan de RSA een **toekomstparagraaf** met **ontwikkelingen, scenario's** en **risico's** toevoegen.
 - c. Laat u in de beleidsvoorbereidende fase met de **startnotitie** informeren over **beleidsruimte en scenario's**.
 - d. Verzoek het college hieraan een **college-notitie** toe te voegen die duidelijk maakt hoe de regionale voornemens zich verhouden tot lokale, staande kaders en visies.
 - e. Laat u zowel informeren door de lokaal verantwoordelijke portefeuillehouder als ook door de **regionale AB-trekker**.
 - f. Maak ook bij de controlerende taak gebruik van het **informatierecht**. Maak heldere afspraken met het college en regiobestuur over adequaat en tijdig informeren van de raad, ook bij **vertrouwelijke** zaken.
 - g. Vraag waar nodig om opheldering en **dien zienswijzen in** op de P&C-stukken voor het controleren van en bijsturen op de Regio.
2. **Stem met andere raden af als de raad het nodig acht:** Verzoek de kring van griffiers om steeds te polsen bij de raden of nadere afstemming over zienswijzen of amendementen gewenst is.
3. Werk met **raadsrapporteurs** (klankbordgroep raadsleden) om de **workload** tussen de raadsleden onderling beter te verdelen. Zo kun je afspreken dat een raadsrapporteur bij het vaste agendapunt over de regio in de raad terugkoppelt. De raadsrapporteurs kunnen ook een rol spelen bij de afstemming van moties en amendementen met andere raden.
4. Verzoek als raad het college en/of de Regio om periodiek **werkbezoeken** in te laten plannen bij diensten of afdelingen die reguliere taken uitvoeren. Aan de hand van deze werkbezoeken kunnen regionale ontwikkelingen in het gesprek met het eigen college weer lokaal worden bediscussieerd.

B. Aanbevelingen aan het college

1. Maak in het overleg met de raad duidelijk en praktisch onderscheid tussen de **rol van de portefeuillehouder** (voor de Regio), de portefeuillehouder voor het betreffende onderwerp, en de **trekker vanuit het AB van de Regio** (ook als deze door dezelfde persoon worden vervuld).
2. Breng de portefeuillehouder in positie door bij nieuw regionaal beleid een concrete opdracht en duidelijk **mandaat op te halen** bij de raad, speciaal daar waar de Huizer belangen kunnen afwijken van die van andere deelnemende gemeenten.
3. Bereid het **standaard-agendapunt** over de verbonden partijen zodanig voor, dat er **voldoende te delen** is over de voortgang van en mogelijke ontwikkelingen in de regio.
4. Voorzie de regionale startnotities van een **collegenotitie** die de kaders vanuit de situatie (en staand beleid) van Huizen verkent en scenario's voor Huizen belicht.

C. Aanbevelingen aan de Regio

1. Geef invulling aan de actieve **informatieplicht** aan de raden door de raden vroegtijdig te informeren over beleidsvoorbereiding, bijvoorbeeld middels een **aankondigingsmemo**.
2. Voeg aan de RSA een **toekomstparagraaf** toe met **ontwikkelingen, scenario's en risico's**.
3. Beschrijf bij nieuwe beleidsvoorbereiding steeds de **volledige beleidsruimte** inclusief scenario's, ook als de voorkeuren van het bestuur een meer beperkte invulling van die beleidsruimte aangeven.
4. Geef duidelijk aan in hoeverre beleid berust op overgedragen bevoegdheden of mandaat van de colleges, en waar **veranderingen in het beleid** vragen om **advies en/of goedkeuring door de raden**.
5. Zet de **trekker** (van een onderwerp) vanuit het AB vooral in voor de **afstemming tussen de raden**, en laat die trekker periodiek een ronde maken langs de raden.
6. Regel een transparante procedure voor het omgaan met **vertrouwelijke informatie** en het tijdig informeren van raadsleden.